

למעשה

הלכות חנוכה

ליקוט הלכה למעשה
לימים אלו לבני הישיבות

כסלו פ"ד
מהדורת ביקורת

**היות וימים אלו יש בהם ריבוי הלכות
ונושאים רבים אינם מיועדים לבני ישיבות
לוקט בזה כל מה שנוגע רק להם
בכדי להקל על העיון בספרי הלכה**

**כל הזכויות שמורות
שמואל דוד דינר
0527175737**

עד כה יצאו בס' ד לאור גליונות 'למעשה' במעגל השנה

למעשה – סוכות
למעשה – טל ומטר
למעשה – חנוכה
למעשה – חודש ניסן
למעשה – ימי העומר
למעשה – חג השבועות
למעשה – בין המצרים

תוכן ענינים

5	לימוד הלכות חנוכה
5	תחנון ודברים שאין אומרים בימים אלו
5	הלל
5	החסיר מילה
5	למפרע
5	שהה כדי לגמור את כולה
5	מעומד
5	עלייה לתורה
5	על הניסים
5	בתפילה
6	בברכת המזון ומעין שלש
6	הכרזת על הניסים
6	דינים שונים
6	סופגניות
6	לביבות
6	חיוב בשר בחנוכה
6	מנחה קצרה
6	דיני הדלקת נרות
6	אכילה קודם הדלקה
7	לימוד קודם הדלקה
7	באיזה יד להחזיק הנר
7	שיעור השמן
7	שמן או שעה
7	שמש
7	ברכות הדלקה
7	שהחיינו
7	סדר ההדלקה
8	לשהות עם הנרות
8	איסור הנאה מהנרות
8	מותר השמן
8	כבו הנרות
8	כיבוי הנרות
8	חשד
8	מקום ההדלקה

9	הדלקה בחלון
9	הדלקה בפתח הבית
9	כשיש כמה מנורות בשמאל
9	זמן הדלקת נרות
9	שריפת הפתילות
10	ערב שבת חנוכה
10	זמן הדלקה
10	מנחה
10	נרות שבת וחנוכה
10	כבתה
10	ההדלקה במוצאי שבת
10	שכח לומר 'ברוך המבדיל' לפני הברכות
10	סדר הדלקה בבית המדרש
10	ברכה
11	שהחיינו
11	בישיבה עם פנימיה
11	זמנה
11	הדלקה בעשרה
11	נרות בשחרית
11	כיבוי הנרות
11	הנחת הנרות
11	גובה הנרות
11	ערב שבת
11	מוצאי שבת
12	הוספה לבני ישיבות שישנים בפנימיה
12	בני ספרד בישיבות גדולות
12	כשחוזרים הביתה לכמה ימים

לימוד הלכות חנוכה

בימים אלו יש חיוב ללמוד הלכות חנוכה כתקנת משה רבנו - ששואלים ודורשים הלכות חג בחג [פני יהושע מגילה ד] וראוי ללמוד הלכות אלו קודם הדלקת נרות שזה זמן האסור בתלמוד תורה בדברים שאינם מענייני חנוכה.

תחנון ודברים שאין אומרים בימים אלו

אין אומרים תחנון ממנחה בערב חנוכה עד סוף ימי חנוכה, ואין אומרים א-ל ארך אפים, יהי רצון אחר קריאת התורה, צדקתך, ולמנצח יענך בימים אלו [תרפ"ג סע"א ומשנ"ב שם].

הלל

החסיר מילה

בימים אלו אומרים הלל השלם, ויש להיזהר כאשר מנגנים וכדומה שלא יחסירו מילה אחת, כי המחסיר מילה אחת לא יוצא ידי חובה.

למפרע

האומר הלל למפרע לא יוצא יד"ח, למפרע הוא אפילו מילה אחת קודם, וצריך ליזהר בזה בעיקר כאשר מנגנים, ואם טעה בזה יחזור למקום שטעה, ואם אינו יודע היכן טעה יחזור לתחילת הקטע שמסתפק בה.

שהה כדי לגמור את כולה

אם עצר והפסיק באמצע אמירת הלל מחמת אונס, בשיעור זמן כדי לגמור מתחילת ההלל עד סופו, ואפילו עומד כבר ממש בסוף הלל, יש מחמירים שיחזור מהתחלה ויברך שוב, ולכן ראוי להיזהר לא לשהות ולהפסיק באמצע אמירת הלל, ושיעור כדי לגמור את כולה נמדד לפי המהירות שהוא עצמו מתפלל, ולכן מספק אם שהה כדי לגמור את כולה יחזור ויאמר הלל בלי ברכה.

אם שהה סתם, שלא מחמת אונס אפילו כמה שעות, אינו צריך לחזור, אבל לכתחילה אין לשהות כדי לגמור כולה אפילו שלא מחמת אונס.

מעומד

לכתחילה צריך לומר הלל מעומד, ולכן לכתחילה אין להישען על דבר באופן שעלול ליפול אם יינטל הדבר [שו"ע תכ"ב סע"ז].

עלייה לתורה

היה עומד באמצע קריאת הלל וקראוהו לעלות לתורה, מותר לעלות אבל לא יקרא עם הבעל קורא אלא יטה אוזנו וישמע, ואם הגבאי שכח את שמו מותר לענותו מפני הכבוד [משנ"ב ב' ס' תכ"ב ס' ק"א, וס' ס"ו ס"ק כ"ו].

על הניסים

בתפילה

בימים אלו אומרים על הניסים בכל התפילות, וכן במוספים של שבת וראש חודש [אף שאין מוסף בחנוכה, שו"ע סימן תרפ"ב סע"א וב'].

שכח ולא הזכיר 'על הניסים', אם נזכר קודם שסיים הברכה, כל עוד לא אמר שם השם של סוף הברכה [אפילו שהזכיר שם השם "הקל ישועתינו"] חוזר, ואם אחר שאמר שם השם אינו חוזר. אבל יאמר קודם יהיו לרצון בדרך בקשה, "יהי רצון שתעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו וגו' [רמ"א ומשנ"ב שם].

ואם אומר פעמיים יהיו לרצון, יאמר אותו קודם יהיו לרצון הראשון [הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי].

בברכת המזון ומעין שלש

בברכת המזון אומרים על הניסים ואם שכח ונזכר קודם שסיים אותה ברכה כל עוד לא אמר שם השם של סוף הברכה [אפילו שיש כמה שמות באמצע הברכה] חוזר, ואם אחר שאמר שם השם אינו חוזר. אבל יאמר בדרך בקשה בסוף ברכת המזון, "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו" וגו' [רמ"א ומשנ"ב שם ובסימן קפ"ז].

בברכת מעין שלש אין מזכירים על הניסים.

הכרזת על הניסים

במעריב מותר להכריז על הניסים לפני 'שמונה עשרה', אף שאם ישכח לא יחזור [משנ"ב ס' רל"ו ס"ק ז', ובס' תכ"ב ס"ק א'], אבל בשחרית אסור [שעה"צ ס' רל"ו ס"ק ד'].

דינים שונים

סופגניות

נהגו שאין מברכים עליהם המוציא ולא ברכת המזון אלא מזונות ועל המחיה, ואפילו אם אוכל כשיעור קביעות סעודה, אך אם אוכל כשיעור קביעות סעודה ירא שמים יאכלם רק בתוך הסעודה, [שיעור ד' ביצים, שזה בערך 2 סופגניות], ויכוון שאוכל שלא לשם קינוח, שאם אוכלם לשם קינוח מברכים על זה מזונות [מים חיים].

לביבות

לביבות העשויות מתפוחי אדמה מעוכים, מברכים עליהם 'האדמה', ואם עשויים מקמח תפוחי אדמה, מברכים עליהם 'שהכל' [מים חיים].

חיוב בשר בחנוכה

אסור להתענות בחנוכה [שו"ע תר"ע] אך אין חיוב לאכול בשר¹.

מנחה קצרה

יש אומרים שבימי חנוכה לא יתפללו מנחה קצרה, משום שתקנו ימים אלו להלל והודאה ובחזרת הש"ץ יש הודאה ברבים, ובמנחה קצרה מפסיד הודאה זו [מועדים וזמנים ח"ח סימן צ"ד בשם הגר"א קוטלר].

דיני הדלקת נרות

הזהיר בנר הווין לו בנים תלמידי חכמים [שבת כ"ג], ופירש רש"י נר חנוכה, לכן ראוי מאד להדר בנרות חנוכה כפי יכולתו.

אכילה קודם הדלקה

משהגיע זמן הדלקת נרות אסור לאכול סעודה [דהיינו פת יותר מכביצה], ויש להחמיר שלא לאכול מחצי שעה לפני זמן הדלקה [משנ"ב תרע"ב סק"י, ושעה"צ סקי"ד].

בשעת הדחק מותר לאכול פת עד כביצה או פירות אפילו הרבה².

וכן מי שנמצא בדרך להדליק, אסור לו לאכול קודם ההדלקה אפילו שבזמן זה ממילא אינו יכול להדליק, וקל וחומר מי שנמצא כבר בביתו אסור לו לאכול גם אם ממתין לאחרים שיבואו. [ואם מדליקים עליו בביתו מותר לאכול, הגר"ש ואזנר].

¹ כיון שאין חיוב שמחה בחנוכה, והא דכתב במשנ"ב [ס' תקכ"ט סקי"כ] שאסור לסגף עצמו בחנוכה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, לא משום שיש חיוב לאכול בשר ויין רק שבחנוכה אסור להימנע מאכילת בשר לשם סיגוף ולצער עצמו [חוט שני חנוכה ס"ל].

² כ"מ במשנ"ב תרנ"ב סקי"ז ובתרצ"ב סקי"ד ובתל"א סקי"ו וביאור הלכה שם ד"ה ולא.

מי שמדליקים עליו בביתו [כמנהג בני ספרד או אשה] ואינו נמצא במקום ההדלקה מותר באכילה, ואם נמצא במקום ההדלקה יש מתירים [הגרי"ש אלישיב הגר"ח קניבסקי והגר"ש ואזנר] ויש אוסרים [הליכות שלמה חנוכה פט"ז ס"ג וחוט שני שם].

לימוד קודם הדלקה

משהגיע זמן הדלקת נרות אסור ללמוד תורה [משנ"ב תרע"ב סק"י], ואפילו התחיל בהיתר מפסיק³. אבל לימוד הלכות חנוכה מותר [חוט שני עמוד שיח, הגר"ח קניבסקי].

מי שמדליקים עליו בביתו [כמנהג בני ספרד] ואינו נמצא במקום ההדלקה מותר ללמוד, ואם נמצא במקום ההדלקה לכאורה תלוי במחלוקת הנ"ל בענין אכילה.

באיזה יד להחזיק הנר

לכתחילה צריך להחזיק את הנר ביד ימין, ואיטר מדליק ביד שמאל [עיין ארחות רבנו ח"ג עמ' י"ח].

שיעור השמן

מעיקר הדין צריך למלאות שמן בכדי שידלק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים [תרע"ב וביאור הלכה שם, חזו"א ואף היה מכבה אחר זמן זה ועיין לקמן], ובמקום שיש עוברים ושבים עד אחר זמן זה, יש הידור שידלק עד שתכלה רגל מן השוק [הגר"ש"ז אורבך, הגרי"ש אלישיב, הגר"נ קרליץ, הגר"ח קניבסקי] ויש אומרים שמעיקר הדין צריך עד שתכלה רגל מן השוק [הגרי"ז סאלאוויצ'יק].

שמן או שעה

כשיש אפשרות להדליק בשמן או בשעה, שמן עדיף כי בו נעשה הנס [משנ"ב תרע"ג סק"ד], אם אין לו אפשרות להדליק בשמן, לכתחילה מותר להדליק בשעה [רמ"א תרע"ג], ואם יש לו נרות שעה שדולקות יותר זמן משמן, עדיף בשעה [מים חיים בשם הגרא"ל שטינמן].

שמש

מנהג רבותינו להדליק שמש לכל חנוכה [ביאור הלכה תרע"א ד"ה וצריך] ואם יש כמה חנוכיות סמוכות זה לזה עד כדי שהשמש מאיר את כל החנוכיות כגון שמדליקים כמה ב'בית-חנוכיה' אחת, לא צריך שמש לכל אחד [מים חיים בשם הגר"נ קרליץ].

ברכות הדלקה

ביום הראשון מברכים ג' ברכות, להדליק, שעשה ניסים ושהחיינו, ובשאר ימים מברכים ב' ברכות ואין מברכים שהחיינו.

שהחיינו

בלילה הראשון כשמברכים ברכת שהחיינו לכתחילה יש לכוון על שני דברים, א. על מעשה המצוה של הדלקת נרות חנוכה שזו הפעם הראשונה. ב. על עצם הזמן של יום החנוכה [שעה"צ תרע"ו סק"ג].

שכח לברך שהחיינו ביום הראשון, יברך ביום אחר בזמן ההדלקה, ואם נזכר רק ביום האחרון וכבר הדליק יש בזה ספק אם יכול לברך [וראוי לצאת ידי חובה בפרי או בגד חדש].

סדר ההדלקה

ביום הראשון מדליקים את הנר הימני, למחרת מוסיפים נר לשמאלו, ומדליקים את הנר החדש קודם, כדי שההדלקה תהא משמאל לימין וכדי שידליקו בנר הנוסף תחילה שהוא מורה על הנס.

³ ומי שמדליק אחר השקיעה כמנהג החזו"א [כעשרים דקות אחרי השקיעה], מהשקיעה אסור כבר בלימוד התורה [חוט שני עמוד שיח].

לשהות עם הנרות

אין חיוב לשהות עם הנרות כדי שיעור זמן ההדלקה [הגרש"ז אורבך].

איסור הנאה מהנרות

השמן והנרות בזמן שהם דולקים אסורים בהנאה אפילו אחרי שעבר הזמן שצריכים לדלוק [משנ"ב תרע"ב סק"ח], ולכן אסור להנות מהאור או להתחמם או לחמם אוכל [תרע"ג סע"א], ואפילו להדליק נרות חנוכה מנר דלוק אסור [לדעת בני אשכנז, רמ"א תרע"ד סע"א].

אחרי שכבו הנרות, מותר להנות מהשמן והנרות ולכתחילה יתנה שאינו מקצה אותם אלא לזמן שהן דולקים [תרע"ב משנ"ב סק"ז].

מותר השמן

שמן שנשאר מאחד ההדלקות, מותר להשתמש בו לנרות בלילות הבאים [משנ"ב תרע"ז סק"ז], אך לשימוש חול אסור [שו"ע שם].

כבו הנרות

אם היה ראוי לדלוק חצי שעה וכבה, אין צריך לחזור ולהדליק.

אם כשהדליק התברר שלא היה ראוי לדלוק כשיעור, לא יצא ומדליק שוב בלא ברכה [שו"ע תרע"ג ומשנ"ב סק"ה], ולכתחילה צריך להיזהר כשמדליק במקום רוחות, גם אם יש לו 'בית – חנוכיה', שבזמן ההדלקה לא יהיה רוח שיכולה לכבות את הנרות תוך חצי שעה⁴.

אם בשעת הדלקת הנרות נכבה בטעות אחד מן הנרות שכבר הדליק, ראוי לחזור ולהדליקה שוב כדי לקיים מצות "מהדרין מן המהדרין", שצריך להיות כל הנרות של חשבון הימים דולקים בזמן אחד [ביאור הלכה סו"ס תרע"ג].

כיבוי הנרות

אחרי שעבר זמנה מותר לכבות את הנרות [תרע"ב סע"ב], ואם כבה מעצמו תוך הזמן אין צריך לחזור ולהדליק [תרע"ג סע"ב], ואף אם חזר והדליק יכול לכבות שוב [הליכות שלמה פט"ו סע"ט].

חשד

מי שיש לו שתי דלתות בשני צדדים שונים של החצר, מעיקר הדין צריך להדליק בשניהם, שאם לא יראו בצד אחד חנוכיה, יחשדו שלא הדליק כלל.

אך בזמן הזה כיוון שמקובל שמדליקים במקומות שונים זה בחלון, זה בחדר מדרגות, ולא כולם מדליקין בזמן אחד, לא שייך חשד, ורק בזמן הגמרא שכולם הדליקו במקום אחד, ובאותו הזמן, היה ניכר שלא הדליקו כלל באותו הבית [הגרש"ז אורבך הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ] ויש אומרים שבפתח הבית שייך חשד [הגרי"ש אלישיב ועיין אורחות רבנו ח"ג עמוד ג].

מקום ההדלקה

חז"ל תקנו להדליק נר בפתח החצר ואם דר בעליה שאין לו חצר מדליק בחלון הבית, וכך נפסק בשו"ע [תרע"א סע"ה]. ויש אומרים שהתקנה היתה בחצרות של פעם, שעשו בהן שימוש קבוע של דירה, שאפו או

⁴ יש אומרים שהיות וגם בזמן הגמרא חל חנוכה בעונת החורף והיו רוחות, והעששיות לא היו יותר טובות מהיום, ובכל זאת הדליקו ברשות הרבים, ולכן מכיוון שזוהי דרך הדלקה, לפתוח להדליק ואחר כך לסגור, נחשב שראוי לדלוק כראוי. הגרי"ש אלישיב הגרי"נ קרליץ והגרי"ח קניבסקי.

ויש אומרים שאם בשעת ההדלקה הדלת פתוחה והרוח יכולה לכבותה, זה כאילו מדליק במקום שהרוח שולט ולא יצא ידי חובתו, ולכן לכתחילה יש להיזהר בזה, מהרי"ל דיסקין.

טחנו שם, אך בזמננו שאין עושים בחצר שימוש קבוע, היא אינה נחשבת לחלק של הדירה, ולכן צריך להדליק בחלון הבית⁵.

מאידך יש אומרים שגם החצרות שלנו נחשבות כמו חצר של פעם, כי בכל זאת משתמשים בהן, ולכתחילה יש להדליק בפתח החצר⁶, וכן עושין הרבה בירושלים.

הדלקה בחלון

המדליק בחלון בגובה למעלה מעשרים אמה מרשות הרבים לא יצא [תרע"א סע"ו], ואם יש אנשים שגרים בבנין ממול יש אומרים שיכול להדליק שם, הגר"ש ואזנר והגר"ח"פ שיינברג], ואף בחלון עדיף להדליק לכתחילה בצד ימין של החלון אם אין יותר פרסומי ניסא בצד שמאל⁷ [חוט שני עמוד שז].

הדלקה בפתח הבית

המדליק בפתח הבית, לכתחילה מדליק בצד שמאל כדי שתהא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל ונמצא שהוא מסובב במצוות, ובדיעבד אינו מעכב.

ולכתחילה צריך שיהא מונח למעלה מג' טפחים מהקרקע ותוך עשרה טפחים, ובדיעבד אינו מעכב [תרע"א סע"ו].

כשיש כמה מנורות בשמאל

גם כשיש כבר חנוכיות בצד שמאל משאר בני הבית או מחברי החדר, יניח כל אחד את שלו בצד שמאל, כדי שיהא מסובב במצוות שלו [הגר"נ קרליץ]. ואפילו אם מחמת כך אין לו מקום להניח בטפח הסמוך ממש, יניח בצד שמאל [הגר"ש"ז אורבך, מובא במעדני שלמה עמ' ק"י].

זמן הדלקת נרות

יש סוברים שצריך להדליק בצאת הכוכבים וכך מנהג בני ספרד, ויש סוברים שמדליקים בשקיעת החמה וכך נהג הגר"א [עיין שו"ע משנ"ב וביאור הלכה ריש תרע"ב], ומנהג החזון איש להדליק כעשרים דקות אחרי השקיעה שבכך יוצא את כל השיטות [שעד חצי שעה קודם ואחר הזמן עדיין זה נחשב בזמנה, חוט שני עמוד שיח].

המדליקים בצאת הכוכבים יכינו את הנרות קודם תפילת מעריב ויתפללו מעריב קודם ההדלקה [משנ"ב תרע"ב סק"א].

ואם מתפלל במנין קבוע [כגון בישיבה] יכול להדליק קודם מעריב [הגר"ש"ז אורבך הגרי"ש אלישיב הגר"ח קניבסקי והגר"ש ואזנר].

בדיעבד אם לא הדליק בזמן, מדליק בברכה כל עוד לא כלתה רגל מן השוק [שו"ע סע"ב]. ואם כבר כלתה רגל מן השוק ידליק בלא ברכה, ואם יש שם בני בית יעירם ויברך [משנ"ב תרע"ב סק"א].

שריפת הפתילות

אחר שמונת ימי החנוכה שורפים את הפתילות והשמן הנותר מההדלקות [שו"ע תרע"ז סע"ד, ויש שומרים אותם לשריפת חמץ].

אם אינו יכול לשרוף, מותר לשפוך בכיור [פניני חנוכה עמוד קמח בשם הגרי"ש אלישיב] או להניח בקופסא בתוך האשפה [הגר"ח קניבסקי].

⁵ החזו"א [שונה הלכות סיי"א, אורחות רבנו חייג עמוד ג].

⁶ הגרי"ז סאלאוויצ'יק, הגרש"ז אורבך והגרי"ש אלישיב.

⁷ וכן כשמדליק בפתח הבית אם יש פרסומי ניסא בימין ידליק שם [מים חיים בשם הגרי"נ קרליץ].

ערב שבת חנוכה

זמן הדלקה

בערב שבת מדליק יותר מוקדם מכל השבוע, ולא יקדים לפני פלג המנחה [משנ"ב תרע"ט סק"ב], ומנהג העולם לסמוך הדלקה לזמן הדלקת נרות שבת⁸, וימלא שמן שיהא ראוי לדלוק עד סוף הזמן [שם].

מנחה

לכתחילה יתפלל מנחה קודם הדלקה [משנ"ב תרע"ט סק"ב] ואם יש לו מנין קבוע ולא יוכל להדליק נרות אחר מנחה יכול להדליק קודם מנחה [א"ר סק"א].

נרות שבת וחנוכה

לכתחילה ידליק נרות חנוכה לפני שמדליקים נרות שבת, ואם כבר הדליקו נרות שבת עדיין יכול להדליק נרות חנוכה [אפילו בני ישיבות גדולות שמדליקים לעצמם נרות שבת, אם לא כיונו מפורש לקבל שבת בהדלקתם, כ"מ במשנ"ב].

כבתה

אם בערב שבת הדליק כדין וכבתה קודם שקיעה, ראוי לחזור ולהדליק שוב, אך לא יברך שוב [משנ"ב תרע"ג סק"ז].

אם כבר קיבל שבת ונזכר שלא הדליק נרות, יבקש מאחר להדליק עבורו נרות חנוכה, והשליח יברך ברכת להדליק [משנ"ב תרע"ט סק"א].

ההדלקה במוצאי שבת

יש נוהגים להדליק נרות חנוכה לפני ההבדלה, ויש נוהגים להדליק נרות חנוכה לאחר ההבדלה, ומה שיעשה יש לו על מי לסמוך [עי' משנ"ב ס"ק ג']⁹.

במוצאי שבת צריך להשתדל להתפלל מעריב בזמן כדי לא לאחר זמן הדלקת נרות [מעשה רב אות רלז] ולא יקדים לפני הזמן הרגיל [עפ"י ביאור הלכה רצ"ג ד"ה שלשה], ולא ידליק קודם מעריב [הגרי"ש אלישיב פניני חנוכה פ"ח עמוד קסח].

שכח לומר 'ברוך המבדיל' לפני הברכות

בירך על נרות חנוכה במוצאי שבת, ולפני שהדליק נזכר שלא אמר 'ברוך המבדיל', וגם לא אמר 'אתה חוננתנו' במעריב, אסור לו להפסיק לומר 'ברוך המבדיל' בין הברכה למצוה ועליו להדליק נר אחד, וכיון שכבר חל הברכה יכול לומר 'ברוך המבדיל' ויגמור להדליק שאר הנרות [וראוי להרהר בלבו 'ברוך המבדיל' לפני שמדליק נר הראשון דשמא יוצא בזה מצות הבדלה, וצ"ע].

סדר הדלקה בבית המדרש

ברכה

המדליק בבית המדרש¹⁰ מברך 'להדליק ושעשה ניסים' גם אם כבר הדליק וברך לעצמו¹¹.

⁸ [ואפילו בירושלים שנוהגים בכל שבוע להדליק נרות שבת 40 דקות קודם שבת נוהגים להדליק בשבת זה באיחור קצת כדי להדליק נרות חנוכה קצת יותר מאוחר].

⁹ ומובא בשם מרן רבי יוסף חיים זוננפלד, שהיו מכינים לו נרות מחוץ לביתו, ומיד כשהגיע לביתו ממעריב, פגש בנר חנוכה תחילה, ואין מעבירין על המצוות.

מאיך מובא בשם מרן החזו"א שהיה מבדיל על הכוס ואחר כך הדליק נר חנוכה.

¹⁰ [הכוונה בישיבות שזה גם מקום תפילה, אבל מקום תורה בלי תפילה אין מדליקים שם].

¹¹ כך משמע בכף החיים ובחזו"א שדנו רק לגבי שהחיינו אם חוזר ומברך.

אם מדליק בבית מדרש קודם שהדליק לעצמו, כשידליק אחר כך לעצמו מברך שוב להדליק ושעשה ניסים [תרע"א סע"ז ומשנ"ב סקמ"ה].

שהחיינו

אם הדליק קודם לעצמו [ובירך שהחיינו כדון], ואחר כך מדליק בית המדרש, אינו מברך שוב¹².

אם מדליק בבית המדרש קודם שמדליק לעצמו, מברך שהחיינו בבית המדרש ואינו מברך אחר כך כשמדליק אלא אם מוציא אחרים [משנ"ב תרע"א סקמ"ה].

בישיבה עם פנימיה

כל זה בישיבות ללא פנימיה [עיינן בסוף החוברת כללים בזה בהרחבה], ואם ישן בישיבה [כמצוי היום בישיבות גדולות] אינו צריך כלל להדליק שוב בחדרו כי יוצא בזה ידי חובה כיון שזה גם נחשב לחלק מביתו [הליכות שלמה פי"ד דבר הלכה אות י"ג], ויש סוברים שלא יוצא אלא מדליק שוב בברכה בחדרו [הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי], וכן מנהג העולם.

זמנה

לכתחילה ראוי להמתין עם ההדלקה לפני מעריב משום פרסומי ניסא ברוב עם, ויש ישיבות שנהגו להדליק בשקיעת החמה, אך יקפידו שיהיו שם עשרה בחורים ששומעים את הברכות [מים חיים].

הדלקה בעשרה

לכתחילה יש להמתין עד שיהיו שם עשרה בזמן ההדלקה, ובערב שבת, אם אי אפשר להמתין עד שיגיעו עשרה משום חשש שיתקדש היום, יברך וידליק מיד אפילו קודם מנחה [משנ"ב תרע"א סקמ"ז].

נרות בשחרית

נוהגים להדליק נרות חנוכה בבתי מדרשות גם קודם שחרית, אבל אין מברכים על זה.

כיבוי הנרות

לכתחילה אין לכבות את הנרות בית המדרש תוך חצי שעה של ההדלקה [שבט הלוי ח"ח ס' קנ"ו].

הנחת הנרות

מדליקים בצד דרום, והנרות יעמדו ממזרח למערב, ומדליקים ביום ראשון את הנר הימני, ומוסיפים למחרת משמאל לנר של אתמול נר נוסף וכו' מדליקים ראשון.

גובה הנרות

אף שבבית צריך להקפיד לכתחילה שיהיו הנרות בתוך עשרה טפחים מהקרקע, בבית הכנסת מדליקים בגובה כדי שיראו היטב לציבור [משנ"ב תרע"א סקכ"ז].

ערב שבת

בבית מדרש מדליקים בערב שבת אחר מנחה, ואם רואה שלא יהיה זמן להדליק אחרי מנחה ידליק קודם מנחה [משנ"ב תרע"א סקמ"ז].

מוצאי שבת

במוצאי שבת מדליקין אחר קדיש תתקבל [משנ"ב תרפ"א סק"ב].

¹² כיון שהיום כולם מדליקים לעצמם בביתם, כף החיים וחוט שני עמוד שיד.

הוספה לבני ישיבות שישנים בפנימיה

מצוי שלושה מצבים בבני ישיבה, א, חוזרים הביתה בצהרים ובערב [כמצוי בישיבות קטנות בבני ברק והגלילות]. ב חוזרים הביתה רק בערב כמצוי בישיבות קטנות בירושלים והגלילות]. ג, לנים בישיבה וחוזרים אחת לתקופה [מצוי בישיבות הגדולות]. ויש לדון היכן צריך להדליק נרות. במקרה א': מדליקים בביתם.

במקרה ב': מדליקים בביתם, ואם יש ביטול תורה לחזור הביתה כדי להדליק, יאכלו סעודה אחת בישיבה וידליקו בישיבה [הליכות שלמה חנוכה פי"ד סע"ט ודבר הלכה יט, וכן בשו"ת מנחת יצחק ח"ז סמ"ח, חוט שני עמוד שט, שבט הלוי ח"ג ספ"ג].

ויש אומרים שלכתחילה יש להדר גם לאכול בבית ההורים סעודה אחת של פת. ואם הישיבה היא בעיר אחרת, נחשב קביעותו בעיר לימודיו, וידליק שם בחדר אוכל [הגר"נ קרליץ].

במקרה ג': מדליקים בישיבה, יש אומרים שידליקו בחדר אוכל שמקום אכילה עיקר [חזו"א עפ"י דברי הרמ"א תרע"ז סע"א] אך עדיף להדליק בחדר ויאכל שם סעודה אחת [חוט שני עמוד ש"ט בשם החזו"א, אגר"מ, הליכות שלמה] וכן נוהגים רוב בני הישיבות.

בני ספרד בישיבות גדולות

מעיקר הדין מספיק שבעל הבית מדליק נרות ומוציא את בני הבית ידי חובה, וכן נוהגים בני ספרד, המהדרין מדליקין כל אחד מבני הבית לעצמו וכן נוהגים בני אשכנז [המהדרין מן המהדרין מוסיפין כל יום נר נוסף].

יש סוברים שבחור ישיבה שישן בפנימיה לא נחשב כסמוך על שולחן אביו, וגם בני ספרד צריכים להדליק נרות חנוכה בישיבה [הגרי"ש אלישיב, הגר"ש ואזנר, והגר"נ קרליץ].

ויש סוברים שבחורים בני ספרד, גם בהיותם בישיבה מעיקר הדין אינם מדליקים בעצמם אלא יוצאים ידי חובה בהדלקת הנרות ע"י אביהם בביתם.

וראוי שישמעו ברכות הדלקה בבית מדרש מדין הרואה [הגר"ב"צ שאול בשם הגר"ע עטיה]. ויש אומרים שידליקו בלי ברכה, ומספיק שאחד מדליק לכל חברי החדר, ואם יש בחדר בחור מבני אשכנז, ישתתפו עמו בפרוטה וישמעו ממנו הברכה [הליכות שלמה פרק י"ד ס' י"ב].

כשחוזרים הביתה לכמה ימים

מנהג ישיבות רבות שהבחורים חוזרים הביתה לשבת, ויש שגם שוהים בביתם כמה ימים, ויש נדון היכן ידליקו במוצאי שבת או בלילה אחר כשדעתם לחזור לישיבה אחרי זמן הדלקת נרות.

אם כשיחזור לישיבה עדיין יש שם עוברים ושבים ידליק בישיבה ואם כבר לא יהיו שם עוברים ושבים ידליק בביתו [הגר"ש ואזנר בקובץ מבית לוי ח"י עמוד י"א, חוט שני עמוד שי], ויש מחמירים שאם רוצה להדליק בבית ההורים ישאר שם עד הבוקר ולאכול שם סעודת בוקר [שלמי תודה סימן כ"ג סק"ב בשם החזו"א].